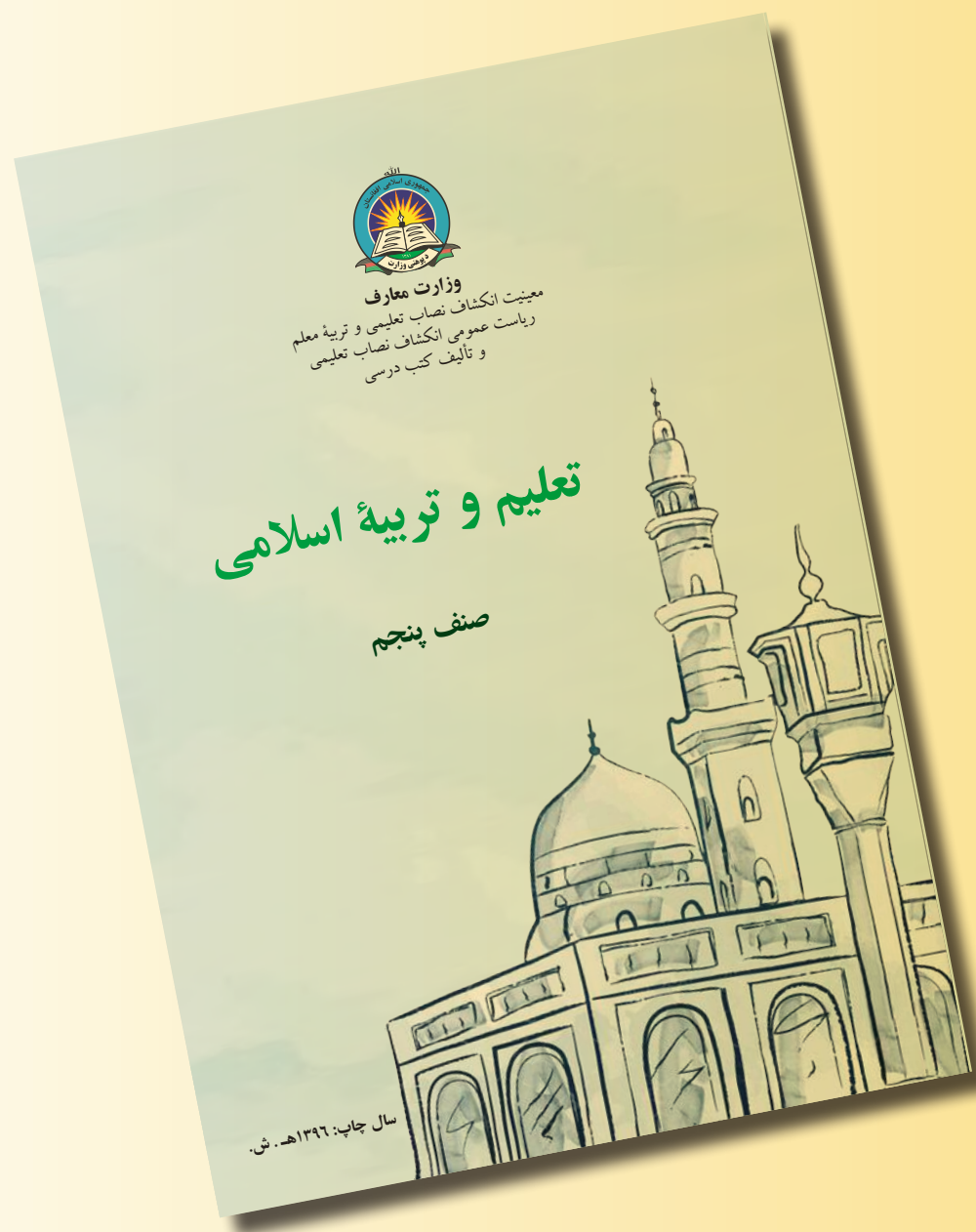

وزارت معارف
معینیت انکشاف نصاب تعلیمی و تربیة معلم
ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی
و تألیف کتب درسی

کتاب معلم

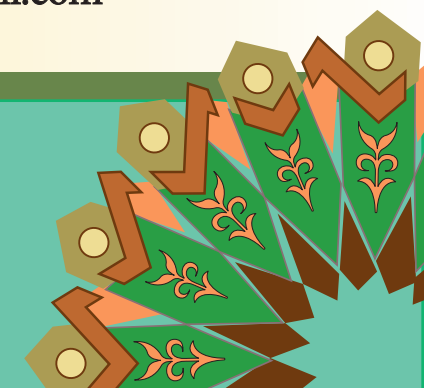
رهنمای تدریس تعلیم و تربیة اسلامی صنف پنجم

کتاب های درسی مربوط وزارت معارف بوده،
خرید و فروش آن جداً ممنوع است. با متخلفین
برخورد قانونی صورت می گیرد.

moe.curriculum@gmail.com

سال چاپ: ۱۳۹۷ هـ. ش.

وزارت معارف

معینیت انکشاف نصاب تعلیمی و تربیه معلم
ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف
کتب درسی

کتاب رهنمای معلم

تعلیم و تربیه اسلامی

صنف پنجم

سال چاپ: ۱۳۹۷ هـ ش.

الف

– مؤلفان:

– معاون مؤلف نور الله توحیدی

– معاون مؤلف شهید الله عزیزی

– مؤلف سعید احمد شریفی

-- ایدیت علمی و مسلکی:

معاون مؤلف فضل الرحمن امیری

– کمیته نظارت:

– دکتور اسدالله محقق معین انکشاف نصاب تعلیمی و تربیة معلم

– دکتور شیر علی ظریفی رئیس پروژه انکشاف نصاب تعلیمی

– دکتور محمد یوسف نیازی سرپرست ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی.

– دیزاین:

سید کاظم و عنایت الله غفاری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی	دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې	هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی	د بلوڅو د ازبکو
د پښتونانو هزاره وو	د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي	پامپریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي	هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلیري	لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به	لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مودی رهبر	وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحيم

پیام وزیر معارف

سپاس بیکران آفریدگاری را که انسان را در احسن تقویم آفرید و او را قدرت بیان بخشید و به زیور علم و اندیشه آراست و درود بی پایان بر پیامبر مکرم اسلام حضرت محمد مصطفی - صلی الله علیه وسلم - که معلم بزرگ انسانیت است و پیام آور رحمت و هدایت و روشنایی.

تعلیم و تربیت نقطه آغاز هر تحول و سنگ بنای توسعه در هر جامعه است. هدف اصلی تعلیم و تربیت به فعلیت رساندن نیروهای بالقوه انسان و شگوف ساختن استعدادهای درونی وی است.

کتاب درسی یکی از ارکان مهم در فرایند تعلیم و تربیت محسوب می شود که همگام با تحولات و پیشرفت های علمی نوین و مطابق با نیازمندی های جامعه تهیه و تألیف می گردد و باید دارای ظرفیت و ظرفیتی باشد که بتواند آموزه های دینی و اخلاقی را توأم با فرآورده های علوم جدید با میتودهای نوین به شاگردان منتقل کند.

کتابی که اکنون در اختیار شما قرار دارد، بر اساس همین ویژه گی ها تهیه و تألیف شده است. سعی وزارت معارف همواره براین بوده که نصاب تعلیمی و کتب درسی معارف کشور، متکی بر مبانی تعلیم و تربیت اسلامی و حفظ هویت ملی، مطابق با معیارهای علمی و روش های تربیتی نوین بوده، استعدادهای دانش آموزان را در همه زمینه های اخلاقی و علمی شگوف گرداند و قدرت تفکر، ابتکار و حس جستجوگری را در آنها تقویت بخشد. ترویج فرهنگ گفتگو و رواداری، تقویت حس وطن دوستی، مهربانی، گذشت و همبستگی از خواست های دیگر وزارت معارف است که باید در کتب درسی متبلور باشد.

کتاب های درسی بدون داشتن معلم خوب و مسلکی نمی تواند اهداف مورد نظر را بر آورده سازد. معلم یکی از ارکان مهم تعلیم و تربیت و مجری برنامه های آموزشی و تربیتی است. از معلمان و آموزگاران خوب، متعهد و دلسوز کشورم که ستیزه با سیاهی و نادانی را پیشه خود ساخته اند، صمیمانه آرزومندم که با تطبیق دقیق و مخلصانه نصاب تعلیمی، کودکان و جوانان میهن را به سوی فتح قله های رفیع دانش، اخلاق و معنویت رهنمون گردند.

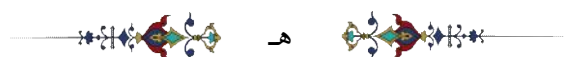
کامیابی نظام آموزشی کشور بدون همکاری جدی مردم غیر ممکن است. از این رو از همه اقشار و افراد ملت شریف افغانستان، بخصوص از خانواده ها و اولیای محترم شاگردان خواهشمندم که از هیچگونه همکاری در جهت تحقق اهداف معارف دریغ نوزند. همچنان از همه نویسندگان، دانشمندان، متخصصان تعلیم و تربیت و اولیای محترم شاگردان تقاضا می شود که با ارایه نظریات و پیشنهادهای سالم و نقدهای سازنده خود وزارت معارف را در بهبود هر چه بیشتر کتاب های درسی همکاری نمایند.

لازم می دانم از تمام مؤلفان دانشمند و کارمندان اداری و فنی وزارت معارف که در تهیه، تألیف، طبع و توزیع این کتاب زحمت کشیده اند و از همه نهادهای ملی و بین المللی که در زمینه چاپ و توزیع کتب درسی همکاری نموده اند، قدردانی و تشکر نمایم.

در اخیر از خداوند منان استدعا دارم که به لطف بی پایان خود، ما را در تحقق آرمان های مقدس معارف یاری رساند. إنه سمیع قریب مجیب.

دکتور اسدالله حنیف بلخی

وزیر معارف

فهرست

درس اول: آفرینش انسان	۱
درس دوم: وحی	۳
درس سوم: معجزه	۶
درس چهارم: معجزه‌های مشهور پیامبران الهی	۸
درس پنجم: سحر (جادو)	۱۰
درس ششم: فال بینی	۱۳
درس هفتم: گناهان کبیره	۱۴
درس هشتم: نماز جمعه	۱۵
درس نهم: نماز جنازه (۱)	۱۶
درس دهم: نماز جنازه (۲)	۱۸
درس یازدهم: دعا‌های نماز جنازه	۱۹
درس دوازدهم: نماز عید	۲۱
درس سیزدهم: روش خواندن نماز عید	۲۳
درس چهاردهم: احکام سجده تلاوت	۲۴
درس پانزدهم: احکام سجده سهو (۱)	۲۶
درس شانزدهم: احکام سجده سهو (۲)	۲۷
درس هفدهم: کمک و معاونت	۲۹
درس هجدهم: زیانهای اختلاف و پراگندگی	۳۰
درس نوزدهم: همنشین بد	۳۲
درس بیستم: ستون دین (نماز)	۳۴
درس بیست و یکم: ارزش وقت	۳۵
درس بیست و دوم: فضائل سلام دادن	۳۷
درس بیست و سوم: خود داری از غیبت	۳۸

درس اول: آفرینش انسان

صفحه:

وقت: سه ساعت درسی.

اهداف درس

شاگردان باید:

- ۱- بدانند که خداوند پیدا کننده تمام کاینات است.
- ۲- بفهمند که بجز الله تعالی دیگر هیچ مخلوقی قدرت پیدا کردن چیزی را ندارد.
- ۳- پیرامون صفت خالقیت الله تعالی به دیگران معلومات بدهند.

دانش لازمی

-پیدایش انسان

پیدایش انسان که نخست آدم علیه السلام از خاک آفریده شد و سپس نسل آن از نطفه جریان دارد، انسان بهترین مخلوقات بوده و در میان انسان‌ها بهترین آن‌ها پیامبران الهی و بعداً پیشوایان بزرگ مانند: صحابه و تابعین سپس افراد متقی و پرهیزگار است. خداوند انسان‌ها را پیدا کرده است تا شکر نعمت‌های او را بجای آورد و او را عبادت نماید چون انسان‌ها و جنات به خاطر عبادت الله تعالی آفریده شده اند (وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ) یعنی: من جنات و انسان‌ها را جز برای پرستش خود نیافریده ام.

(انسان باید صدقه هر بند و جودش را بپردازد طوریکه رسول الله می فرماید:

(عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كُلُّ سُلَامَى مِنَ النَّاسِ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ كُلَّ يَوْمٍ تَطْلُعُ فِيهِ الشَّمْسُ يَدُلُّ بَيْنَ اثْنَيْنِ صَدَقَةً وَيُعِينُ الرَّجُلَ عَلَى دَابَّتِهِ فَيَحْمِلُ عَلَيْهَا أَوْ يَرْفَعُ عَلَيْهَا مَتَاعَهُ صَدَقَةٌ وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ وَكُلُّ خُطْوَةٍ يَخْطُوهَا إِلَى الصَّلَاةِ صَدَقَةٌ وَيُمِيطُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ) رواه البخاری

ترجمه: ابوهریره از رسول اکرم صلی الله علیه و آله روایت میکند که آنحضرت صلی الله علیه و آله فرمودند. بر هر بند وجود انسان بروی صدقه لازم است، هر روزیکه خورشید طلوع میکند و انسان میان دو نفر صلح میکند صدقه است، شخصی را کمک کند که بر سواریش سوار شود یا متاع او را بر آن بیاندازد صدقه است، سخن نیک صدقه است، هر گامی که به خاطر نماز بردارد صدقه است، و چیزی اذیت دهنده را از راه دور کند صدقه است.

بهترین انسانها نزد الله تعالی:

در قرآن کریم برای انسان صفات ارزشمند و مثبت و نیز صفات منفی بیان گردیده است مانند: خلفیه بودن در روی زمین (انی جاعل فی الأرض خلیفة)، امانت دار الهی بودن (إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ)، انسان کرامت ذاتی دارد (ولقد کرمنا بنی آدم) و غیره ولی از سوی دیگر صفاتی منفی که در قرآن برای انسان ذکر شده نشان

درس دوم: وحی^[2]

صفحه:

وقت: سه ساعت درسی.

اهداف درس

شاگردان باید:

- ۱- مفهوم وحی را بدانند.
 - ۲- اقسام وحی را بفهمند.
 - ۳- راجع به کتاب‌های آسمانی معلومات دهند ..
- مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، قلم، تخته...
- روش تدریس: سوال و جواب، مباحثه و گفتگو.

دانش لازمی

وحی در لغت: وحی وایحاء کلمات زبان عربی اند ودر لغت به اشاره کردن باتندی وسرعت به کار می‌رود برابر است که این اشاره رمزی باشد، کنایی باشد و به صدای نامفهوم باشد ویا با حرکت دادن عضوی ویا با تحریر و نقوشی.

وحی در اصطلاح: وحی در اصطلاح شرع (کلام الله المنزل علی نبی من انبیائه) عمده القاری شرح صحیح البخاری.

یعنی وحی عبارت است از کلام الله تعالی که بر پیامبری نازل شود.

اقسام وحی:

- ۱- خوابهای راستینی که در آغاز وحی رسول الله ﷺ میدیدند .
- ۲- بدون اینکه فرشته دیده شود بر قلب پیامبر وحی نازل شود.
- ۳- فرشته به صورت شخص انسان بیاید و وحی را نازل کند، درین قسم وحی گاهی اوقات حتی صحابه کرام حضرت جبریل را می‌دیدند.
- ۴- گاهی اوقات وحی به مثابه صدای زنگ میامد و این سخت ترین قسم وحی بود و درین نوع وحی فرشته با پیامبر کرام یکجا میشد و در سردی زمستان هم درین قسم وحی بر جبین آنحضرت ﷺ عرق جاری میشد.
- ۵- گاهی اوقات فرشته به شکل اصلیکه خداوند پیدایش کرده است، ظاهر می‌شود و وحی می‌آورد و طبق (سوره النجم) صرف به این صورت دو بار وحی شده است.
- ۶- قسم دیگری از وحی آنست که در سفر معراج رسول اکرم ﷺ صورت گرفت که در آن نمازها و برخی احکام دیگر نازل شد.

آغاز نزول وحی در غار حرا

غار حرا به فاصلهٔ ۳ کیلو متری مکهٔ مکرمه در کوه (نور) موقعیت دارد، این غار شگفت انگیز است چهار گز طول داشته و ربع کم دو گز عرض دارد، حضرت عایشه رضی الله عنها میگوید: آغاز وحی بر پیامبر گرامی اسلام با خوابهای راست و صادقانه ابتدا شد و هر خوابی را که می‌دید مثل روشنی صبح به وقوع می‌پیوست.

پس از آن گناره‌گیری را پسندید و در غار حرا به دور از مردم و خانه‌اش فاصله می‌گرفت در آنجا شب و روز مصروف عبادت بود و صرف وقتی توشه‌اش تمام می‌شد دوباره از نزد حضرت خدیجه توشه می‌گرفت و می‌رفت تا اینکه وحی بر آن جناب نازل شد.

در آن حال فرشته وحی آمد و برای آن حضرت گفت: بخوان آن حضرت در پاسخ گفت: من خوانده نمی توانم، فرشته مرا در آغوشش گرفت و شدیداً فشار داد و گفت بخوان من گفتم خواندن را یاد ندارم آن فرشته با رسوم مرا در آغوشش گرفت و بسیار سخت فشار داد و گفت بخوان: (اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ، اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ).

ترجمه: ای محمد! بخوان چیزی را که به تو وحی می‌شود. انسان را از خون بسته آفریده است. بخوان! پروردگار تو بزرگوarter و بخشنده تر. این آغاز نزول بود که در غار حرا آغاز گردید.

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، قلم، تخته...

روش تدریس: سوال و جواب، مباحثه و گفتگو و کار گروهی...

وقت	فعالیت معلم	فعالتهای شاگردان
مقدمه	معلم محترم! بعد از احوال پرسى، تنظيم صنف، حاضري، نخست درس گذشته را اريزايى مى كند. بعد از نوشتن عنوان درس جديد توجه شاگردان را به كتابهاى شان مبذول ميدارد و با آواز مناسب درس را ميخواند. بعداً از چهار شاگرد مى خواهد كه در مقابل صنف بيانند و معنى مفهوم وحى را بيان كنند و معلم اشتباهات شان را اصلاح مى كند و آنها را تشويق مى نمايد.	با توجه گوش فرا مى دهند.
۵ دقيقه	بعد از شاگردان ميخواهد كه درس را خاموشانه مطالعه كنند و خود در صنف ميگردد و صنف را كنترول و مديريت مى نمايد و درس را توسط سه شاگرد ميخواند و بعد از شاگردان مى خواهد كه در مورد وحى با هم گفتگو كنند.	
ارائه درس	وحى وايحاء كلمات زبان عربى اند ودرلغت به اشاره كردن باتندى و سرعت به كار مى رود برابر است كه اين اشاره رمزى باشد، كنايى باشد	متوجه توضات معلم بوده و تلاش مى كنند تا مفهوم درس را بگيرند.
۲۵ دقيقه		

<p>شاگردان جواب می دهند.</p>	<p>و به صدای نامفهوم باشد و یا با حرکت دادن عضوی و یا با تحریر و نقوشی.</p> <p>وحی در اصطلاح شرع (کلام الله المنزل علی نبی من انبیائه)</p> <p>یعنی وحی عبارت است از کلام الله تعالی که بر پیامبری نازل شود.</p> <p>وحی انواع و اقسام مختلف دارد به اعتبار نزول و اولین بار در غار حرا وحی نازل شد.</p> <p>وحی چه را گویند؟</p> <p>آوردن وحی توسط کدام فرشته صورت میگرفت؟</p> <p>انجیل به کی نازل شده است؟</p> <p>آغاز وحی به پیامبر اکرم در کجا شد؟</p> <p>با در نظر داشت کتاب درسی کارخانه گوی داده شود.</p>	<p>خلاصه درس ۵ دقیقه</p> <p>۱۰ دقیقه ارزیابی</p> <p>کار خانگی</p>
----------------------------------	--	---

درس سوم: معجزه

صفحه:

وقت: سه ساعت درسی.

اهداف درس

شاگردان باید:

- معنی و مفهوم معجزه را بدانند.

- بفهمند که چرا به پیامبران معجزه داده میشود؟

- برای توضیح معجزه دلائل بیان کرده، بتوانند.

دانش لازمی

تعریف معجزه: واژه معجزه از عجز است که در لغت به معنی ناتوانی و فرونشاندن است

و در اصطلاح معجزه آنست که الله تعالی توسط مدعی نبوت کار خلاف عادت را برای تحدی ظاهر میکند که دیگران در مقابل آن عاجز و ناتوان شوند.

شرایط معجزه

- معجزه از طرف الله تعالى میباشد.

- خلاف عادت باشد (امر معمول نباشد).

- توسط مدعی نبوت تقدیم میشود.

- طبق مطلوب باشد نه مخالف زیرا امر مخالف را توهین گویند طوریکه مسیلمة الکذاب وقتی که خواست چشم کسی صحت یابد در چشمش تف کرد، چشم صحتش نیز کور شد.

معجزه همزمان با ادعای نبوت باشد چون اگر قبل از نبوت باشد آن را (ارهاص) میگویند.

—معجزه‌طوری نباشد که مدعی را تکذیب نماید مثلاً وقتی می‌گوید که سنگ سخن گوید و سنگ هنگام سخن گفتن بگوید که این شخص نبی نیست.

- طرف مقابل از آوردن مثل آن عاجز باشد چون وقتی جانب مقابل هم چنین چیزی می‌آورد معلوم میشود که معجزه نیست.

- اظهار معجزه در وقت ظهور علامات قیامت نباشد، مانند طلوع آفتاب از مغرب و ظهور دابة الارض در حال که این معجزه نه بلکه نشانه های قیامت اند.

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، قلم، تخته...

روش تدریس: سوال و جواب ، مباحثه و گفتگو و کار گروهی...

وقت	فعالیت معلم	فعالتهای شاگردان
مقدمه ۵ دقیقه	معلم محترم بعد از فعالتهای مقدماتی از شاگردان چنین سوال میکند: کی می‌تواند گوید که وحی چه معنی دارد؟ کتابهای آسمانی کدامها است؟	با توجه گوش فرامیدهند
ارائه درس ۲۵ دقیقه	بعدا عنوان درس جدید را روی تخته می‌نویسد و توجه شاگردان را به کتابهایشان مبدول میدارد و درس را با صدای مناسب میخواند. اصطلاحات مشکل درس را معنی میکند، و بعداً از چند شاگرد میخواهد که درس را در مقابل صنف بخوانند. معلم محترم از شاگردان میخواهد که راجع به معجزه به طور خاموشانه از روی کتابهای خویش مطالعه کند. - معجزه توسط پیامبران الهی اظهار میگردد. - معجزه دلیل صداقت پیامبر میباشد. - قرآن بزرگ‌ترین معجزه پیامبر اسلام است. - معجزه موسی عصا بود که مار گشت.	متوجه توضیحات معلم بوده و تلاش می‌کنند تا مفهوم درس را بگیرند.
خلاصه درس ۵ دقیقه		
۱۰ دقیقه ارزیابی	کی می‌تواند معنی معجزه را بگوید؟ به چه هدفی برای رسول معجزه داده می‌شود؟ کی می‌تواند بگوید که معجزه حضرت موسی <small>علیه السلام</small> چه بود؟	شاگردان جواب می‌دهند
کارخانگی	طبق کتاب درسی کار خانگی داده شود.	کارخانگی را انجام می‌دهند

درس چهارم: معجزه‌های مشهور پیامبران الهی

صفحه:

وقت: سه ساعت درسی

اهداف درس

شاگردان باید:

- برخی معجزه‌های پیامبران را بدانند.

- بفهمند که معجزات پیامبران چون موسی، عیسی و محمد صلی علیهم الصلوة و السلام- چه بود.

- برای بزرگ ترین معجزه پیغمبر اکرم دلیل بیان کرده بتوانند.

مواد ممد درسی: کتاب، کتابچه، قلم، تخته و تباشیر...

روش تدریس: سوال و جواب، مباحثه و گفتگو و کار گروهی...

دانش لازمی:

معجزات پیامبر اسلام به گونه متواتر نقل شده باشد مثل قرآن کریم و منکر آن کافر می شود و این را معجزه معنوی هم گویند و یا بطور غیر متواتر نقل شده باشد مانند سلام کردن سنگ‌ها، جاری شدن آب از انگشتان مبارک که منکر آن فاسق می شود، و این را حسی هم میگویند.

برخی معجزات حسی آن حضرت ﷺ قرار ذیل است:

۱- جاری شدن آب از انگشتان آن جناب ﷺ طوری که در حدیث آمده: (عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ عَطَشَ النَّاسُ يَوْمَ الْحُدَيْيَةِ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ يَدَيْهِ كُوَّةٌ فَتَوَضَّأَ مِنْهَا ثُمَّ أَقْبَلَ النَّاسُ نَحْوَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا لَكُمْ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ لَيْسَ عِنْدَنَا مَاءٌ نَتَوَضَّأُ بِهِ وَلَا نَشْرَبُ إِلَّا مَا فِي رَكْوَتِكَ قَالَ فَوَضَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ فِي الرُّكْوَةِ فَجَعَلَ الْمَاءُ يَفُورُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ كَأَمْثَالِ الْعُيُونِ قَالَ فَشَرِبْنَا وَتَوَضَّأْنَا فَقُلْتُ لَجَابِرٍ كَمْ كُنْتُمْ يَوْمَئِذٍ قَالَ لَوْ كُنَّا مِائَةَ أَلْفٍ لَكَفَّانَا كُنَّا خَمْسَ عَشْرَةَ مِائَةً) متفق عليه

ترجمه: جابر ابن عبدالله میگوید که در روز حدیبیه مردم تشنه شدند و در ظرفی نزد پیغمبر اکرم ﷺ آب موجود بود آنحضرت از آن وضو گرفتند سپس مردم به سوی آنجناب ﷺ رفتند، آنحضرت پرسید چه شده است؟ گفتند ای رسول الله! نه برای وضو آب داریم و نه برای آشامیدن بجز آبی که در ظرف شما است، راوی میگوید: آنحضرت دست شان را در آن ظرف داخل نمودند، سپس آب از آن ظرف از میان انگشتانش مانند چشمه فوران میکرد، او میگوید: پس همه نوشیدیم و وضو گرفتیم، سالم گفت: از جابر پرسیدم: در آن روز چند نفر بودید؟ وی گفت: ما پنجمصد نفر بودیم ولی آب آن قدر زیاد بود که اگر یک صد هزار هم میبودیم کفایت میکرد.

۲- صحبت کردن درخت با آن حضرت چنانچه معن بن عبدالله روایت میکند که (عَنْ مَعْنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي قَالَ سَأَلْتُ مَسْرُوقًا مِنْ أَذْنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْجَنِّ لَيْلَةً اسْتَمَعُوا الْقُرْآنَ فَقَالَ حَدَّثَنِي أَبُوكَ يَعْنِي عَبْدَ اللَّهِ أَنَّهُ آذَنَتْ بِهِمْ شَجَرَةٌ)

ترجمه: معن ابن عبد الله میگوید من از پدرم شنیدم که او گفت: از مسروق پرسیدم که به پیغمبر اسلام در مورد جنات در شبی که آنها به قرآن گوش فرادادند، کی خبر داد؟ وی گفت: پدرت یعنی عبد الله برایم بیان کرده که در آن شب آنحضرت را راجع به جنات درختی خبر داده است.

۳- سلام دادن سنگ بر پیامبر اسلام (إِنِّي لَأَعْرِفُ حَجَرًا بِمَكَّةَ كَانَ يُسَلِّمُ عَلَيَّ) یعنی من سنگی را درمکه میشناسم که برایم سلام میداد.

وقت	فعالتهای معلم
مقدمه	معلم محترم بعد از انجام فعالتهای مقدماتی:
۵ دقیقه	عنوان درس جدید (معجزات مشهور پیامبران) را روی تخته مینویسد و توجه شاگردان را به کتابهایشان مبذول داشته به صدای مناسب درس را میخواند و از چند شاگرد میخواهد که به نوبه خود در مقابل صنف حضور یافته یک یک خط درس را از روی کتاب بخوانند و خود صنف را کنترل میکند و اشتباهات شان را اصلاح میکند. بعداً از شاگردان میخواهد که معجزات مشهور پیامبران را از روی کتاب خاموشانه بخوانند.
ارایه درس	
۲۵ دقیقه	
خلاصه درس	پیامبران دو نوع معجزه دارند ۱- معجزات معنوی و ۲- معجزات حسی از جمله معجزات حسی پیامبر گرامی اسلام جاری شدن آب از انگشتان، سلام دادن سنگ و صحبت کردن درخت و ...
۵ دقیقه	
ارزیابی درس	<ul style="list-style-type: none"> - کی میتواند بگوید که معجزه صالح <small>عليه السلام</small> چه بود؟ - معجزات بر چند قسم است؟ - معجزات که با تواتر نقل شده باشد چه حکم دارد؟ - دو تا معجزه حسی پیامبر اسلام را بیان کنید.
۱۰ دقیقه	
کار خانگی	معلم محترم از روی کتاب درسی کار خانگی میدهد.

درس پنجم: سحر (جادو)

صفحه:

وقت: چهار ساعت درسی.

اهداف درس

شاگردان باید:

- معنی و مفهوم سحر را بدانند.
- حکم شرعی سحر را بفهمند.
- برای حرمت و گناه بودن سحر از قرآن و سنت دلیل بیان کرده بتوانند.

دانش لازمی:

موقف اسلام راجع به سحر

دین مبین اسلام در قبال سحر و جادو موقف جدی اتخاذ نموده است و تمام دروازه‌های آن را بسته است چه آموختن آن باشد و چه آموزاندن آن در هر صورت آن را حرام قلم‌داد کرده است و یگانه علت تحریم آن سلامت عقل انسانی و خود داری از خرافات است، پس لازم است درین جا معنی و مفهوم سحر بیان شود و سپس اثرات منفی آن توضیح گردد.

- سحر در لغت: سحر در زبان عربی بر هر چیزی که علت آن پنهان و دقیق باشد، اطلاق می‌شود، به همین علت عرب‌ها در مورد چیزهای بسیار پوشیده و پنهان می‌گویند: «أخفی من السحر» یعنی از سحر پنهان تر است. عرب‌ها زیبایی چشم‌ها را هم به سحر توصیف می‌کنند، چرا که چشم‌ها با تیرهای خود به صورت پنهانی دل‌ها را مورد هدف قرار می‌دهند. بیان هم به سحر توصیف می‌شود از جمله در فرموده ی پیامبر ﷺ که می‌فرماید: «إن من البیان لسحراً» و سحری هم (سحور) نامیده شده است چون به صورت پنهانی در آخر شب خورده می‌شود از (دنایای سحر و شعبده بازی)

- سحر در اصطلاح علمی است که به وسیله آن ملکه ای نفسانی بدست می‌آید که انسان می‌تواند از طریق آن کارهای شگفت انگیزی را انجام دهد که علل و اسباب آن‌ها پوشیده و پنهان است.

(حاشیه ابن عابدین، ج ۱، ص ۴۴)

- آیا سحر تأثیر میکند؟

بلی سحر تأثیر میکند و تأثیر سحر به انواع مختلف میباشد مانند اینکه شخص مسحور قتل میشود، مریض میگردد، قدرت جماع از وی سلب میشود، میان دو شخص جدای و فاصله میاید، میان نفر نفرت ایجاد میکند، و یا محبت پیدا میکند. چنانچه پیامبر کرام صلی الله علیه و آله توسط شخص یهودی سحر شد و مدتی آن حضرت تحت تأثیر سحر آن قرار گرفت تا اینکه سوره های معوذتین (سورة الفلق والناس) نازل شد و آنحضرت آنها را خواند و از آن نجات یافت.

حقیقت سحر:

مسئله دیگر این است که آیا سحر حقیقت دارد و یا خیر و تغییرات که توسط سحر به وجود میاید محض خیالات است یا تغییرات حقیقی و واقعی؟.

امام خطابی درین باره میگوید: برخی افراد از حقیقت سحر منکر اند و حقیقت آن را باطل میگویند و این گروه را اصحاب الطباع، هم میگویند. امام قرطبی میگوید: عامه معتزله بدین عقیده اند که سحر حقیقت نداشته و آنچه نشان داده میشود محض تخیلات و وهمیات است و تغییر یک شیء صرف نتیجه صفائی دستان و شعبده بازی است. ایشان از این آیه مبارکه استدلال کرده اند: ﴿قَالَ بَلْ أَلْقُوا فَإِذَا حِبَالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَى﴾ (سوره طه: ۶۶)

ترجمه: موسی (گفت: شما اوّل ببیندازید. موسی) چنان به نظرش رسید که بر اثر جادوی ایشان، به ناگاه طنابها و عصاهای آنان تند راه می روند.

وجه استدلال از این آیه آنست که خداوند نه گفته است که حقیقتاً آن چیزها میدویدند بلکه میفرمایند (يُخَيَّلُ إِلَيْهِ) به خیال او آنها به دوش پرداخته اند.

و دلیل دوم آنها این است که الله میگوید: ﴿سَحَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ﴾ (الأعراف: ۱۱۶)

ترجمه: با جادوی خود چشمان مردم را سحر کردند.

در پاسخ این استدلال معتزله امام قرطبی میگوید: درین آیات دلیلی بر مدعی آنها نیست زیرا ما هم بدین باوریم که تخیل نوع سحر است لیکن دلائل عقلی و نقلی دیگر وجود دارد که حقیقت سحر را ثابت میسازد مانند آیه ﴿يَعْلَمُونَ النَّاسَ السَّحَرُ﴾ (البقره: ۱۰۲) یعنی به مردم جادو می آموختند.

تأثیرات بد سحر:

سحر بر افراد و جامعه تأثیر بدی بجای میگذارد و انسان به خاطر سحر گاهی اوقات به کفر می رسد، وجدای میان شوهر و همسر ایجاد شده باعث ضرر مسلمانان میشود طوریکه الله تعالی در قرآن کریم میفرماید: ﴿وَمَا يَعْلَمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَقٍ وَلَبِئْسَ مَا شَرُّوا بِهِ أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ﴾ (البقره: ۱۰۲).

دفع سحر و راه‌های جلوگیری آن: برای دفع و از بین بردن سحر راه‌های مختلف وجود دارد که در ذیل به برخی آنها اشاره می‌گردد.

- ۱- باز کردن گره‌ها.
- ۲- با خواندن آیات قرانی مانند: (سوره الناس، الفلق، الکافرون، اخلاص، اعراف از آیه ۱۱۷-۲۲۲) یونس (۷۹-۸۲) سوره طه (۶۵-۶۶).
- ۳- از طریق استعمال ادویه‌های جائز مانند خوردن خرماي عجوه در سحرگاه.
- ۴- حجامت (خون کشیدن) از جای آسیب دیده.
- ۵- از طریق ریزه کردن برگ‌های درخت کنار و انداختن آن در آب و غسل کردن به آن.

درس: ششم فال بینی

صفحه:

وقت: چهار ساعت درسی.

اهداف درس

شاگردان باید:

- حکم فالینی را بدانند.
- بفهمند که جادوگری گناه بزرگی است.
- درمورد سحر برای دیگران دلایل بیان کرده بتوانند.

دانش لازمی:

معنای کلمات:

- (عَرَّاف) عراف کسی را گویند که به وسیله یک سلسله مقدمات از اشیای پنهانی خبر میدهد، مانند پیدا کردن چیزی گم شده و نشان دادن جای آن.
رسول اکرم ﷺ میفرماید که: (مَنْ أَتَى عَرَّافًا فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةُ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً) یعنی: هر که نزد عرافی بیرون و چیزی از وی پرسد، چهل شب نمازش قبول نمی شود.

پایه های متزلزل فال بینی

حقیقت این است که فال بد اساس درستی ندارد، بلکه تنها به وهم و گمانها و خیالپردازیهای مبتنی است که در قلب پیش می آید.

در حدیثی که بخاری و مسلم از ابوهریره روایت کرده اند، پیامبر خدا فرموده است: (لَا عُدْوِيَّ وَلَا طَيْرَةَ وَلَا هَامَةَ وَلَا صَفْرَ) یعنی سرایت بیماری، فال بد، مسخ سر و صفر نیست و واقعیت ندارد.

این چنین چیزهایی را که مردم عصر جاهلیت باور داشتند نفی کرده است آنها گمان می کردند بیمار شخص سالمی را نیز دچار مریضی می کند، کما این که در شناخت فرجام امور به راندن پرنده می پرداختند، و این فرموده: «لاهامة» نفی اعتقادی است که عربها داشتند، بدین سان که استخوانهای شخص می میرد و روحش تبدیل به سری می شود که پرواز می کند.

ولفظ (لاصفر) نیز اشاره به این دارد که «مردم عصر جاهلیت از ماه صفر بدبین بودند و می گفتند ماه مصیبتها است. پیامبر این عقیده را نفی و باطل کرد، و روشن کرد که صفر نیز مانند دیگر ماهها هیچ تأثیری در سود یا زیان سهمی ندارد، همین طور روزها، شبها و لحظه ها نیز فرقی با هم ندارند، مردم عصر جاهلیت روز چهارشنبه را بد می دانستند و ماه شوال را به ویژه درباره ی ازدواج در آن را بد می پنداشتند عایشه در این باره می گفت: «پیامبر خدا در ماه شوال با من ازدواج کرد، و چه کسی خوشبخت تر از من هست؟». از کتاب (دنیای سحر و شعبده بازی).

درس هفتم: گناهان کبیره

صفحه:

وقت: چهار ساعت درسی.

اهداف درس

شاگردان باید:

- گناهان کبیره را بشناسند.
- بفهمند که تکرار گناه صغیره منجر به گناه کبیره می‌گردد.
- برای برخی گناهان کبیره مثال زده بتوانند.

دانش لازمی:

امام ذهبی برای گناهان کبیره دو تعریف ذکر کرده است:

اول اینکه گناه کبیره آنست که خداوند در قرآن کریم، یا پیامبر اسلام در سنت و یا سلف صالح از آن منع کرده باشند.

دوم: آنست که حد دنیوی برایش مقرر شده باشد مانند حد زنا، قتل، سرقت... و یا عذاب اخروی، غضب و تهدید بر آن ذکر شده باشد و یا هم به زبان پیامبر اکرم برای مرتکب اش لعنت شده باشد. باز گناهان کبیره در میان خود از لحاظ درجات متفاوت بوده و همگی در یک درجه و مرتبه نیست مانند اینکه شرک کردن با خداوند از گناهان کبیره حساب شده در حالیکه کفر آن دخول ابدی در دوزخ است.

در حدیثی از پیامبر اسلام روایت است که فرمودند: (اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا هُنَّ قَالَ الشِّرْكَ بِاللَّهِ وَالسَّحَرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَكْلُ الرِّبَا وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الزَّحْفِ وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْغَافِلَاتِ)

ترجمه: پیامبر اسلام فرمودند: از هفت گناه هلاک کننده خود داری کنید گفتند: ای رسول الله! آن هفت گناه هلاک کننده کدام است؟ آن حضرت گفت: با خدا شرک آوردن، جادوگری، قتل انسان محرم به ناحق، ربا خوردن، خوردن مال یتیم، فرار از میدان جهاد، و تهمت زدن به زنان مؤمنه و پاک دامن و بی خبر (مسلم) با در نظر داشت حدیث فوق برخی دانشمندان بدین نظر اند که تعداد گناهان کبیره هفت است، عبدالله بن عباس تعداد گناهان کبیره را هفتاد گفته و ذهبی هم به همین طرف تمایل دارد. او میگوید که تعداد گناهان کبیره در هفت گناه فوق منحصر نیست.

درس هشتم: نماز جمعه

صفحه:

وقت: چهار ساعت درسی.

اهداف درس

شاگردان باید:

- بدانند که نماز جمعه دو رکعت بوده و به جای نماز ظهر ادا میشود.
- بفهمند که نماز جمعه به هر انسان عاقل و بالغ و مقیم فرض است.
- نماز جمعه را به گونه عملی به دیگران بازگو کرده بتوانند.

دانش لازمی:

اهمیت نماز جمعه: در قرآن کریم نسبت به نماز جمعه تاکید شده: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ سورة الجمعة.

ترجمه: ای مؤمنان! هنگامی که روز آدینه برای نماز جمعه اذان گفته شد، به سوی ذکر و عبادت خدا بشتابید و داد و ستد را رها سازید. این (چیزی که بدان دستور داده می شوید) برای شما بهتر و سودمندتر است اگر متوجه باشید.

مسایل و احکام نماز جمعه:

- ۱- نماز جمعه صرف درمصر جامع اقامه میشود و هدف از مصر جامع آنست که در آن امیرو قاضی وجود داشته و احکام نافذ و حدود اقامه شود و نماز جمعه را حاکم و یا نائب آن اقامه میکند.
- ۲- یکی از شرایط نماز جمعه وقت است که در وقت نماز ظهر ادا میگردد.
- ۳- شرط دیگرش خواندن خطبه است که امام قبل از نماز دو خطبه ارایه میکند که با نشستن در میان هردو فاصله میاورد و نیز خطبه در حالت طهارت و ایستاده ارایه میگردد و بدون وضو و در حال نشسته درست نیست.
- ۴- و نیز از شرطهای جمعه یکی هم جماعت است که تعداد شان حد اقل به نزد امام ابوحنیفه و امام ممد سوای امام سه تن میباشد. و امام در هر دو رکعت نماز جمعه به صدای بلند قرائت میکند.
- ۵- نماز جمعه به افراد ذیل فرض نیست: مسافر، زنان، مریض، برده گان، نابینایان ولی در صورتی که افراد فوق حاضر شوند و نماز جمعه را بخوانند، درین صورت فرض ظهر از گردن شان ساقط میشود.
- ۶- برده، مسافر و مریض می توانند که در نماز جمعه امامت کنند.
- ۷- در روز جمعه کسی اگر نماز ظهر را قبل از خطبه امام در خانه بخواند و عذر هم نداشته باشد نماز اش درست است ولی مکروه میباشد.
- ۸- وقت که در روز جمعه خطیب به سر منبر بالا شود، مردم نماز و سخن گفتن را باید رها کنند.
- ۹- وقت که مؤذن در روز جمعه اذان اول را بدهد، مردم خرید و فروش را رها کرده به طرف نماز جمعه حرکت کنند.

درس نهم: نماز جنازه (۱)

صفحه:

وقت: سه ساعت درسی.

اهداف درس

شاگردان باید:

- بدانند که نماز جنازه فرض کفایی بوده و با جماعت ادا میشود.
- بفهمند که در نماز جنازه چهار تکبیر فرض است.
- عملاً نماز جنازه را خوانده، و به دیگران بازگو کرده بتوانند.

دانش لازمی:

احکام مربوط به نماز جنازه

بعد از غسل و کفن، بر مرده نماز جنازه خوانده میشود، از همه بیشتر سلطان (حاکم) حق دارد تا نماز جنازه را بخواند و اگر وی موجود نبود امام مسجد قریه و محله مستحق میباشد، باز ولی میت. در صورتی که علاوه بر سلطان و امام محله شخص دیگری نماز خوانده باشد ولی میت میتواند از سر نماز جنازه را بخواند و اگر خود ولی میت نماز جنازه را خوانده باشد دیگر کسی حق ندارد که نماز را دوباره بخواند.

شروط نماز جنازه برای نماز خوان

- ۱- طهارت.
- ۲- ستر عورت.
- ۳- استقبال قبله.
- ۴- نیت.

برخی مسایل و احکام

- میت عبارت از کسی است که: زنده باشد و بمیرد، اگر مرده بدنیا بیاید میت نیست و نماز بر آن خوانده نشود.
- اگر بدون نماز دفن شده تا سه شبانه روز بر قبر آن نماز خواندن جائز است.
- در نماز جنازه سه چیز سنت است:
- ۱- حمد خدا.

۲- درود بر حضرت محمد مصطفی ﷺ.

۳- دعا برای میت.

احکام کفن

- مرد را در سه پارچه کفن کردن سنت است.

۱- لفافه.

۲- ازار.

۳- پیراهن.

- وزن را در پنج پارچه سه از آن ذکر شد و دو دیگر عبارت است از:

۱- سربند، ۲- سینه بند.

- توضیح مقدار کفن در نقشه ذیل:

نام	طول	عرض	اندازه لازم
لفافه	۲ متر	یک متر و ۱۰ سانت	از سر تا پا و قدری اضافه
ازار	۲ متر	یک متر و ۱۰ سانت	از سر تا پا بدون اضافه
قمیص	۲ متر	یک متر و ۱۰ سانت	از شانه تا نصف ساق
سربند یا چادر	۱ متر	تقریباً ۳۰ سانت	موی سر را دو حصه کرده یک حصه آن را به طرف راست سینه و حصه دیگرش را به طرف چپ سینه بیاندازند
سینه بند	یک و نیم متر	تقریباً ۷ سانت	از زیر بغل تا ناف

درس دهم: نماز جنازه (۲)

صفحه:

وقت: چهار ساعت درسی.

اهداف درس

شاگردان باید:

- روش خواندن نماز جنازه را بدانند.
- بهفمند که طریقه خواندن نماز جنازه با نمازهای دیگر فرق دارد.
- برای دیگران روش خواندن نماز جنازه را تشریح کرده بتوانند.

دانش لازمی:

- طریقه مسنون نماز جنازه:

میت را پیش روی گذاشته، امام در مقابل سینه آن ایستاده شود و همه این را نیت بنمایند: نماز می خوانیم برای خدا، ثواب برای میت اقتداء کردم به امام حاضر، بعد از نیت الله اکبر گفته هر دو دست را بلند کرده ببندد، و بعد (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ) را تا آخر بخواند، سپس تکبیر دوم را گفته دست ها را بلند نکنند، و همان درودی را که در نماز خوانده می شود بخوانند، و بعد از خواندن درودها تکبیر سوم را بگویند و بدون اینکه دست ها را بلند نمایند، و اگر میت بالغ باشد خواه زن باشد و یا دمرد این دعا را بخوانند: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا، وَشَاهِدِنَا، وَغَائِبِنَا وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا، وَذَكَرِنَا وَأُنْثَانَا. اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيمَانِ).

ترجمه: ای خدایا بیمارز برای زنده ما و مرده ما، و حاضر ما و غائب ما و کوچک و بزرگ ما، و مرد و زن ما. ای خدایا کسی را که تو او را زنده نگهداری از ما او را بر اسلام زنده دار و کسی را که بمیرانی از ما او را بر ایمان بمیران.

و اگر میت پسر طفل باشد این دعا را بخوانند:

(اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرَطًا، وَاجْعَلْهُ لَنَا أَجْرًا وَذُخْرًا، وَاجْعَلْهُ لَنَا شَافِعًا مُشَفَّعًا).

ترجمه: ای خدایا، بگردان این را برای ما پیش رو در بهشت، و بگردان این را برای ما مزد و ذخیره عاقبت، و بگردان او را برای ما شفاعت کننده و شفاعت او را در حق ما قبول کرده شده.

و اگر میت دختر صغیره باشد بجای اجعله (اجعلها) و بجای شافعا (شافعة) و بجای مشفعا (مشفعة) بگوید. بعد از این دعا، تکبیر چهارم را گفته بدون اینکه دست ها را بلند کنند به دو طرف سلام دهند.

درس یازدهم: دعا‌های نماز جنازه

صفحه:

وقت: چهار ساعت درسی.

اهداف درس

شاگردان باید:

- دعا‌های که در نماز جنازه خوانده میشود را بدانند.
- معنی و مفهوم دعاها را بفهمند.
- دعا‌های نماز جنازه را برای دیگران بیان کرده بتوانند.

دانش لازمی

- احکام نماز جنازه

- نماز جنازه بر مسلمانان فرض کفایی بوده و اگر یک عده از مردم نماز را ادا کنند، از گردن دیگران ساقط می‌شود.
- نماز جنازه بر کسانی فرض است که نمازهای دیگر بروی فرض می‌باشد، به شرط که به مرگ آن شخص آگاه شده باشد.
- نماز جنازه چهار تکبیر بوده و هر تکبیر برابر یک رکعت می‌باشد.
- ایستاد شدن، نماز جنازه را نشسته و بدون عذر خواندن درست نیست.

- شرایط نماز جنازه:

- نماز جنازه وقتی ضرورت می‌باشد که شرط زیر در نظر گرفته شود:
- مرده مسلمان باشد، پس نماز جنازه بر کافر درست نیست (جواز ندارد)
- مرده از نجاست حقیقی و حکمی پاک باشد (غسل داده شده باشد) میت در پیش روز نماز گزاران گذاشته شده باشد میت باید بر زمین نهاده شده باشد و اگر بر بالای چهار پای و تخت باشد در آن صورت آن تخت نیز بر روی زمین باشد این در صورتی هست که عذر شرعی موجود نباشد.

ستتهای نماز جنازه

- امام در مقابل سینه میت ایستاد شود برابر است که میت مرد باشد و یا زن.
- بعد از تکبیر اول (ثناً) خواندن.
- بعد از تکبیر دوم درود خواندن،
- بعد از تکبیر سوم دعاء برای میت

درس دوازدهم: نماز عید

صفحه:

وقت: سه ساعت درسی.

اهداف درس

شاگردان باید:

- بدانند که نماز عید در طول سال صرف دو مرتبه بر مسلمانان می‌آید.
- احکام و مسایل عیدین را بفهمند.
- در مورد نماز عیدین معلومات داده بتوانند.

دانش لازمی

مسایل و احکام

- عید از عود اخذ شده است که به معنای برگشت می‌باشد و عید را بدین خاطر عید گویند که هر سال برمیگردد.
- نماز عید بر کسانی که نمازهای دیگر فرض است، واجب می‌باشد.
- تاریخ اول ماه شوال را عید فطر و تاریخ دهم ذی الحجة را عید اضحی می‌نامند، این دو روز در اسلام روز عید و خوشی است، و به عنوان شکرانه دو رکعت نماز در این دو روز واجب است.

شرایطی نماز عیدین

البته همان شرایطی که برای نماز جمعه لازم است برای نماز عید هم لازم می‌باشد. صرف خطبه در عیدین واجب نیست و پیش از نماز خوانده نمی‌شود، بلکه خواندن آن بعد از نماز سنت است.

آداب عیدین

- مسواک کردن.
- غسل کردن.
- لباس پاک پوشیدن.
- عطریات استعمال کردن.
- در عید فطر قبل از رفتن به عیدگاه و در عید اضحی بعد از آمدن از نماز عید چیزی خوردن.
- در عید فطر صدقه فطر واجب است و آن را قبل از نماز ادا کردن نیز مستحب.
- خوشحالی و بشاشت ابراز داشتن.

از یک راه رفتن به عید گاه و از راه دیگر برگشتن.

- پیاده به طرف عید گاه رفتن و در عید فطر آرام آرام تکبیرات را در مسیر راه خواندن، و در عید قربان تکبیرات را به صدای بلند گفتن و به وقت رسیدن به عید گاه رها کردن تکبیرات.

- نماز عید در وقت اش ادا شود و وقت نماز عید از طلوع افتاب (به اندازه یک نیزه) آغاز شده و تا قبل از زوال پایان می آید.

درس سیزدهم: روش خواندن نماز عید

صفحه:

وقت: چهار ساعت درسی.

اهداف درس

شاگردان باید:

- بدانند که نماز عید دو رکعت است.
- بفهمند که نماز عید شش تکبیرات دارد.
- برای نماز عید دلیل بیان کرده بتوانند.

دانش لازمی

طریقه ادای نماز عید فطر این است که اول چنین نیت کنند: نیت کردم بخوانم دو رکعت نماز عید فطر واجب با تکبیراتش، اقتدا کردم به امام حاضر. بعد از نیت، الله اکبر گفته دست‌ها را بلند کرده به نرمه دو گوش برسانند، و بعد دست‌ها را ببندد و (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ) را بخوانند، سپس سه مرتبه تکبیر گفته دست‌ها را بلند کنند و بعد از گفتن سه تکبیر دست را ببندد و سوره مبارکه فاتحه و مقداری از قرآن مجید را خوانده رکوع و سجده را انجام دهند، و در رکعت دوم بعد از خواندن الحمد لله و سوره دیگر، پیش از رکوع سه مرتبه تکبیر بگویند، و دست‌ها را بلند نمایند و بعد از تکبیر سوم دست‌ها را نبندند بلکه به پهلو اندازند و تکبیر چهارم را گفته به رکوع بروند.

- در رکعت اول هر نماز پیش از خواندن الحمد، گفتن (أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ) و (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) و در رکعت‌های دیگر پیش از خواندن الحمد لله صرف خواندن (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) سنت است.

- بعد از اداء نماز عید امام بر منبر ایستاده دو خطبه بخواند و در میان دو خطبه مثل خطبه نماز جمعه به اندازه سه تسبیح بنشیند.

درس چهاردهم: احکام سجده تلاوت

صفحه:

وقت: چهار ساعت درسی.

اهداف درس

شاگردان باید:

- سجده تلاوت را بدانند.
- احکام و مسایل سجده تلاوت را بفهمند.
- سجده تلاوت را خود انجام داده و به دیگران بیان کنند.

دانش لازمی

تعریف سجده تلاوت: سجده تلاوت عبارت از سجده ای است که در نتیجه تلاوت و یا شنیدن آیات و یا آیه ای از آیات سجده بر واجب می گردد.

موجبات سجده تلاوت: سجده تلاوت در سه مورد واجب میگردد

- ۱- آیه سجده را بخواند برابر است که خودش شنیده است یا نه.
- ۲- شنیدن آیه سجده برابر است که نیت شنیدن آن را داشت یا خیر.
- ۳- پشت سر امام اقتدا کرده باشد که آیه سجده را تلاوت کند فرق نمی کند که آیه سجده را مقتدی شنیده است یا خیر.

- سجده تلاوت در موارد ذیل واجب نمی گردد.

- ۱- زن در حالت حیض و نفاس باشد.
- ۲- مقتدی آیه سجده را بخواند بر امام واجب نمی شود.
- سجده تلاوت بر دیوانه، خواب برده، طفل نابالغ و کافر واجب نمی شود.
- سجده تلاوت بر افرادی که آیه سجده را از تیپ رادیو و وسایل ثبتی بشنوند واجب نمی شود.

برخی مسائل واحکام

امام و مقتدی آیه سجده را از کسی بشنوند که آن شخص در نماز با آنها شریک نباشد، پس از فارغ شدن از نماز سجده را ادا کنند و اگر در داخل نماز سجده کنند سجده شان ادا نمی شود و نماز شان نیز به خاطر این فاسد نمی شود.

اگر آیه سجده را در یک مجلس چندین بار تکرار کند، یک سجده واجب میگردد.

درس پانزدهم: احکام سجده سهو (۱)

صفحه:

وقت: سه ساعت درسی

اهداف درس

شاگردان باید:

- سجده سهو را بشناسند.
- احکام و مسایل سجده سهو را بفهمند.
- سجده سهو را به دیگران توضیح داده بتوانند.

دانش لازمی:

تعریف سهو: در لغت سهو فراموش کردن چیزی و غفلت کردن در مورد آن را گویند. سهو در نماز آنست که خلل و نقصان در نماز از طرف نماز خوان سهواً واقع شود و در آخر نماز با سجده کردن جبران گردد.

در موارد ذیل سجده واجب میگردد:

- ترک قرائت سوره فاتحه در دو رکعت اول نمازهای فرض و همچنین ترک قرائت سوره مذکور در تمام رکعات نوافل و وتر.
- ترک قرائت فاتحه سهواً در دو رکعت اول نمازهای فرض و خواندن آن در دو رکعت آخر.
- ترک قرائت سوره بعد از فاتحه در دو رکعت اول فرائض و یا در یک رکعت آن.
- دو بار تکرار خواندن سوره فاتحه چون در صورت تکرار آن، او را از جای خود بیجا کرده است.
- در صورت که یک سجده کند و به رکعت دیگر برخیزد و بعد از دو سجده آن، سجده سهو که ترک شده بود را ادا کند ولی درین حالت نماز درست میباشد ولی در آخر دو سجده بروی واجب است.
- در نمازهای چهار رکعتی یا سه رکعتی فرض باشد و یا نفل در دو رکعت اول قعدۀ را ترک کند، سجده سهو بروی واجب میگردد.
- سهواً تشهد را ترک کرده باشد.
- دعای قنوت در نماز وتر ترک شود.
- امام در نماز خفیه جهرا تلاوت نماید و یا در نماز جهری خفیه بخواند.
- بعد از تشهد در قعدۀ اول چیزی را زیاد کند مانند اینکه درود بر پیامبر اکرم ﷺ خوانده باشد و یا به قدری ساکت مانده باشد که یک رکعت ادا نشود.

درس شانزدهم: احکام سجده سهو (۲)

صفحه:

وقت: سه ساعت درسی.

اهداف درس

شاگردان باید:

- ۱- موارد لازم شدن سجده سهو را بدانند.
- ۲- بفهمند که چگونه و چه وقت سجده سهو لازم می‌گردد.
- ۳- قدرت توضیح و تشریح سجده سهو را داشته باشند.

دانش لازمی برای معلم

برخی مسائل سجده سهو:

- سهو امام برای امام و مقتدی هر دو واجب می‌شود، بلی اگر مقتدی در نماز جماعت سهو کند نه بر خودش و نه بر امامش سجده سهو واجب می‌شود. بلی در صورت که مقتدی مسبوق باشد و بعد از سلام امام در حال تکمیل نماز سهو کند، سجده بروی واجب می‌گردد.
- اگر سجده بر امام واجب شده و دو سجده میکند پس مقتدی همراه او سجده کند اگر سجده سهو بر کسی واجب شده باشد و او سجده سهو را عملاً ترک کند گنہکار می‌شود و بر آن اعاده نماز واجب است.
- اگر کسی سهواً در نماز چندین واجب را ترک کرده باشد یک سجده از همه آنها کفایت می‌کنند.
- اگر در نمازهای سه رکعتی و چهار رکعتی قعدۀ اول را ترک کند و به رکعت دیگر برخیزد درین صورت دو حالت دارد در صورتی که به زمین نزدیک باشد بنشیند و بر وی سجده سهو واجب نیست ولی اگر به قیام نزدیک شده باشد درین صورت به نماز خود ادامه دهد و در آخر سجده سهو نماید.
- و اگر قعدۀ اول را در نمازهای چهار رکعتی نوافل ترک کند، درین صورت به حالت قعدۀ بر گردد و در آخر سجده سهو نماید.
- اگر کسی قعدۀ آخر را ترک کند و به رکعت پنجم برخیزد تا وقتی رکعت پنجم را به رکوع و سجده مقید نکرده باشد، بنشیند و در آخر سجده سهو نماید.
- اگر رکعت پنجم را در صورت فوق به سجده مقید کرده باشد، درین صورت فرض اش به نفل تبدیل شده و در نمازهای ظهر عصر خفتن رکعت ششم و در نمازهای فجر و مغرب رکعت چهارم را نیز تکمیل کرده نمازش نفل حساب می‌شود و بروی ضروری است که نماز فرض را دوباره اعاده نماید.

- هر کسی که در قعه آخر بنشیند و تشهد را بخواند و سپس به گمان اینکه قعه اول است ایستاد شود، دو باره به حالت قعه باز گردد تشهد را بخواند و در آخر سجده سهو کند.
- بر کسی سجده سهو واجب باشد و سهواً سلام دهد و سجده نکند، او تا وقت که عمل منافی نماز را مانند: از قبله گشتن و صحبت کردن و ... انجام نداده باشد، سجده سهو نماید.
- اگر در نمازهای چهار رکعتی در دو رکعت سلام داد و بدین فکر بود که نمازش تمام شده است، فوراً بر خیزد و دو رکعت دیگر را از جای که مانده بود تکمیل نموده در آخر سجده سهو نماید.

درس هفدهم: کمک و معاونت

صفحه:

وقت: چهار ساعت درسی.

اهداف درس

شاگردان باید:

- بدانند که همکاری و معاونت به انسانهای دیگر بسیار ثواب دارد.
- بفهمند که در کارهای خلاف شریعت همکاری گناه است.
- برای بیان اهمیت همکاری دلایل ذکر کرده بتواند.

دانش لازمی:

تمام مسلمانان برادر یکدیگر بوده و به مثابه یک جسم واحد اند در حدیثی آمده است که (مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادُّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى) ترجمه: مسلمانان در محبت شان به یکدیگر، مهربانی و عطوفت شان مانند جسد واحد اند وقت عضو آن را آسیبی برسد تمام بدن را به بی خوابی و تب فرامیخواند.

و در روایت دیگر چنین آمده است که (مَنْ نَفَسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ يَسِّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ).

ترجمه: هر کی از برادر مؤمن خود مصیبتی از مصائب دنیا را دور نماید، خداوند مصیبتی از مصائب آخرت را از وی دفع میکند و هر کسی مسلمانی را پرده پوشی نماید، خداوند در روز آخرت او را ستر میکند و خداوند در کمک بنده خود میباشد مادامی که آن بنده، در کمک برادرش باشد.

درس هجدهم: زیانهای اختلاف و پراگندگی

صفحه:

وقت: چهار ساعت درسی.

اهداف درس

شاگردها باید:

- بدانند اسلام به وحدت مسلمانان دستور میدهد.
- زیانهای اختلاف را بفهمند و از آن خود داری نمایند.
- به اهمیت و جایگاه وحدت و یکپارچگی از قرآن و حدیث دلایل ذکر کرده بتوانند.

دانش لازمی

دلایل زیادی وجود دارد که اختلاف، زیانهای دنیوی و اخروی را به بار می آورد که ما درین درس به برخی آنها اشاره میکنیم.

۱- خداوند بزرگ در قرآن کریم چنین میفرماید: ﴿وَاَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ﴾ آل عمرا (۱۰۳)

ترجمه: و همگی به رشته (ناگسستی قرآن) خدا چنگ زبید و پراکنده نشوید و نعمت خدا را بر خود به یاد آورید که بدان گاه که (برای همدیگر) دشمنانی بودید و خدا میان دلهایتان (انس و الفت برقرار کرد و آنها را به هم) پیوند داد، پس (در پرتو نعمت او برای هم) برادرانی شدید، و (همچنین شما با بت پرستی و شرکی که داشتید) بر لبه گودالی از آتش (دوزخ) بودید (و هر آن با فرا رسیدن مرگتان بیم فرو افتادن در آن می رفت) ولی شما را از آن رهانید (و به ساحل ایمان رسانید)، خداوند این چنین برایتان آیات خود را آشکار می سازد، تا باشد که هدایت شوید.

۲- و نیز او تعالی میفرماید: ﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾

آل عمران (۱۰۵)

ترجمه: و مانند کسانی نشوید که (با ترک امر به معروف و نهی از منکر) پراکنده شدند و اختلاف ورزیدند

(آن هم) پس از آن که نشانه های روشن (پروردگارشان) به آنان رسید ، و ایشان را عذاب بزرگی است.

۳- و همچنان در جای دیگر چنین میخوانم: ﴿إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا لَّسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى

اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾ الانعام (۱۵۹).

ترجمه: بیگمان کسانی که آئین (یکتاپرستی) خود را پراکنده می دارند (و آن را با عقائد منحرف و معتقدات

باطل به هم می آمیزند) و دسته دسته و گروه گروه می شوند (و هر دسته و گروهی از مکتبی و مذهبی پیروی

می کنند) تو به هیچ وجه از آنان نیستی و (حساب تو از آنان جدا و) سروکار شان با خدا است و خدا ایشان را از

آنچه می کنند باخبر می سازد (و سزای آنان را خواهد داد).

درس نوزدهم: همنشین بد

صفحه:

وقت: چهار ساعت درسی.

اهداف درس

شاگردها باید:

- همنشین بد و خوب را بشناسند.
- زیانهای و اضرار همنشین بد را بفهمند.
- بتوانند همنشین بد و خوب را در خلال دلائل توضیح دهند.

دانش لازمی:

صفات دوست خوب

- پای بند به ارزشهای اسلامی باشد.
- هوشیار و کار فهم باشد.
- آنچه را به خود می‌پسندد برای دیگران نیز پسندد.
- حقوق دیگران را در نظر داشته باشد.
- خود و دوست اش را به کارهای خیر رهنمای کند و تشویق نماید.

صفات دوست بد

- بی خرد و جاهل بودن.
- فاسق و خدا نا ترس بودن.
- پدر و مادر آزار بودن.
- اگر متعلم است، آنکه در باره درسهای خود بی پروا باشد.
- مورد اعتبار و باور مردم نباشد.
- به پشه ای شباهت دارد که بعد از نیش زدنش ارش معلوم میشود.
- مردم را به خواهش پرستی بر می‌انگیزد.

انسان چه باید بکند؟

این یک سخن بجا است که میگویند: انسان موجود اجتماعی است، پس او برای خود دوستانی را انتخاب نماید که وی را به سوی کارهای نیک تشویق دهد.

هدایت قرآنی هم همین است که: ﴿وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا﴾ (الكهف (۲۸))

ترجمه: با کسانی باش که صبحگاهان و شامگاهان خدای خود را می‌پرستند و به فریاد می‌خوانند، (و تنها رضای ذات او را می‌طلبند، و چشمانت از ایشان (به سوی ثروتمندان و قدرتمندان مستکبر) برای جستن زینت حیات دنیوی برنگردد، و از کسی فرمان مبر که (به خاطر دنیا دوستی و آرزو پرستی) دل او را از یاد خود غافل ساخته ایم، و او به دنبال آرزوی خود روان گشته است (و پیوسته فرمان یزدان را ترک گفته است) و کار و بارش (همه) افراط و تفریط بوده است.

انسان باید برای دوستی، اشخاصی را انتخاب کند که همیشه در عبادت الله مصروف بوده، ذکر کننده باشد، قرآن بخوانند، نمازهای خود را بخوانند، حلال و حرام را بشناسند، حقوق خالق و مخلوق را بشناسند هر چند از لحاظ دنیای خیلی غریب باشند.

پیامبر اکرم میفرماید! (لَا تُصَاحِبْ إِلَّا مُؤْمِنًا وَلَا يَأْكُلْ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيًّا) یعنی جز مؤمن دیگری را همراهی مکن و طعامت را جز پرهیز گار کسی دیگر نخورد.

درس بیستم: ستون دین (نماز)

صفحه:

وقت: چهار ساعت درسی.

اهداف درس

شاگردان باید

- ۱- بدانند که نماز رکن دوم اسلام است.
- ۲- طریقه خواندن نماز را بفهمند.
- ۳- روش نماز خواندن را به دیگران توضیح داده بتواند.

دانش لازمی

مسلمان باید به اهمیت نماز پی برده اوقات نماز، شرایط، ارکان و واجبات آن را بداند و نماز را از وقتش به تاخیر نیاندازد.

نماز واقعی انسان را از کارهای بد باز می‌دارد، الله تعالی می‌فرماید: ﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرِ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ﴾ (العنکبوت آیه ۴۵)

ترجمه: و نماز را چنان که باید برپای دار. مسلماً نماز (انسان را) از گناهان بزرگ و از کارهای ناپسند (در نظر شرع) باز می‌دارد، و قطعاً ذکر خدا و یاد الله (از هر چیز دیگری) والا تر و بزرگتر است، و خداوند می‌داند که شما چه کارهایی را انجام می‌دهید (و سزا و جزایان را خواهد داد).

نمازی که در آن خشوع و عاجزی باشد میتواند انسان را از کارهای خلاف باز دارد. کسی که نماز را ضائع کند و از خواهشات پیروی نماید در زیان و خساره خواهد بود، الله تعالی درین باره می‌فرماید ﴿فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غِيًّا﴾ (سوره مریم آیه ۵۹).

ترجمه: بعد از آنان، فرزندان ناخلفی (روی کار آمدند و در زمین) جایگزین شدند که نماز را (ترک کردند و بهره‌مندی از آن را) هدر دادند و به دنبال (لذائذ و) شهوات راه افتادند، و (مجازات) گمراهی (خود را در دنیا و آخرت) خواهند دید.

نماز در دشواریها به انسان آرامش می‌بخشد، به هر اندازه که حالات سخت باشد به همان قدر نماز خوانده شود، در حالت جهاد نماز خوف با شرایط و روش خاص آن ادا میشود، هر کی به نماز احترام ورزد موفق میشود. خداوند می‌فرماید: ﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ، الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ﴾ (سوره المومنون آیه ۱-۲).

ترجمه: مسلماً مؤمنان پیروز و رستگارند، کسانی اند که در نماز شان خشوع و خضوع دارند. نماز عملی است؛ که در روز قیامت اولین بار از آن سوال می‌شود اگر نماز درست بود بقیه اعمال دیده میشود و اگر نماز درست نه بود دیگر اعمال دیده نمی‌شود.

درس بیست و یکم: ارزش وقت

صفحه:

وقت: چهار ساعت درسی.

اهداف درس

شاگردان باید:

- ارزش وقت را بدانند.

- بفهمند که ضائع کردن وقت مشکل آفرین است.

- اوقات کاری خود را تنظیم کرده بتوانند.

دانش لازمی:

وقت یک نعمت بزرگ الهی است ولی اکثر مردم آن را ضائع می کنند، پیامبر بزرگوار اسلام در مورد وقت فرمودند: (نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ الصَّحَّةُ وَالْفَرَاغُ). دو نعمت طوریت که بسیاری مردم در مورد آن دو در زیانند، یکی صحت است و دومی فراغت. یکی از خصوصیات وقت آنست که چون بگذرد دوباره بر نمیگردد، پس از هر لحظه آن باید استفاده گردد.

پیامبر اکرم ﷺ به شخصی در حالی که او را پند میدادند، فرمود: (اغْتَنِمْ خَمْسًا قَبْلَ خَمْسٍ: شَبَابَكَ: قَبْلَ هَرَمِكَ، وَ صِحَّتَكَ قَبْلَ سَقَمِكَ، وَ غِنَاكَ قَبْلَ فَقْرِكَ، وَ فَرَاغَكَ قَبْلَ شُغْلِكَ، وَ حَيَاتَكَ قَبْلَ مَوْتِكَ).

ترجمه: پنج چیز را قبل از پنج چیز غنیمت شمار، جوانی ات را قبل از پیری ات، صحت را قبل از مرضت، غنا مندی ات را قبل از فقرت، فراغت را قبل از مصروفیت، حیات را قبل از موت.

به حضرت عبدالله بن عمر گفت: (إِذَا أُمْسِيَتْ فَلَا تَنْتَظِرِ الصَّبَاحَ وَإِذَا أَصْبَحْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الْمَسَاءَ).

ترجمه: وقت بیگاه کردی منتظر صبح باش، و وقت صبح کردی منتظر بیگاه باش.

ا شخصیکه در راهها و کوچه ها بدون کدام ضرورت میگردند و ساعت ها وقت خود را ضائع می کنند و گاهی به اعمال ناشایسته مشغول می شوند، خداوند را از آنها خوشش نمی آید چون این ها دارند وقت خود را ضائع می کنند.

کسانی که اهمیت وقت را نمی دانند، در روز قیامت افسوس می خورند ولی تأسف آن ها بی نتیجه خواهد بود، الله تعالی میفرماید: ﴿وَجَاءَ يَوْمٌ يُؤْمَدُ بِهِمْ يُؤْمَدُ يَنْدَكُرُ الْإِنْسَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرَى، يَقُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي﴾ (الفجر آیات ۲۳-۲۴)

ترجمه در آن روز دوزخ را حاضر آورند (و نشانش دهند) در آن روز انسان به خود می آید، ولی چنین به خود آمدنی کی سودی به حال او دارد، ای کاش برای زندگی خود پیشاپیش می فرستادم.

ترجمه: به درگاه خدا برگردید و تسلیم فرمان او شوید و از تعالیم وی پیروی کنید تا روز قیامت) کسی نگوید: دردا و حسرتا! چه کوتاهیها که در حق (طاعت و عبادت) خدا کرده ام! دریغا و افسوسها! من از زمره مسخره کنندگان (آئین یزدانی) بوده ام (وای بر من! سرمایه وجودم را باخته ام و گرفتار خشم خدا شده ام)

درس بیست و دوم: فضائل سلام دادن

صفحه:

وقت: چهار ساعت درسی.

اهداف درس

شاگردان باید:

- بدانند که سلام دادن سنت و جواب آن واجب است.
- بفهمند که سلام دادن ثواب داشته و علامت انسان‌های بی کبر است.
- برای سلام دادن و فضایل آن دلایل ذکر کرده بتوانند.

دانش لازمی

فضائل سلام: در مورد اهمیت و جایگاه سلام دادن در شریعت اسلامی تأکیدی زیادی هم در قرآن و هم سنت صورت گرفته است، طوریکه الله تعالی می‌فرماید: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ (النور: آیه ۲۷)

ترجمه: ای مؤمنان! وارد خانه‌هایی نشوید که متعلق به شما نیست، مگر بعد از اجازه گرفتن (با زنگ زدن یا در کوبیدن و کارهایی جز اینها) و سلام کردن بر ساکنان آن، این کار برای شما بهتر است (از ورود بدون اجازه و سلام) امید است شما (این دو چیز را به هنگام رفتن به منازل دیگران رعایت و آنها را) نظر داشته باشید.

و در جای دیگر می‌فرماید:

﴿فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَارَكَةٌ طَيِّبَةٌ﴾ (النور ۶۱)

ترجمه: هر وقت داخل خانه‌ای شدید بر همدیگر سلام کنید، سلام پربرکت (و لبریز از خیر و ثواب، و تقویت کننده پیوند موجود میان دل‌های مردمان، و درود) پاکی که به فرمان خدا مقرر است.

و همچنان پیامبر اکرم فرمودند: (تُطْعَمُ الطَّعَامُ وَتَقْرَأُ السَّلَامُ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ).

ترجمه: عبدالله بن عمر و بن العاص می‌گویند: شخصی نزد رسول اکرم آمده گفت: ای رسول الله کدام اسلام خیر است؟ آنحضرت در جوابش گفتند: غذا بخورانی، و بر کسی که می‌شناسی و یا نمی‌شناسی سلام بدهی.

ابو عماره براء ابن عازب می‌گوید که رسول ما را به هفت چیز دستور دادند:

(أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَبْعِ أَمْرٍ: بِعِيَادَةِ الْمَرِيضِ وَاتِّبَاعِ الْجَنَازَةِ وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ وَإِجَابَةِ الدَّاعِي وَإِفْشَاءِ السَّلَامِ وَنَصْرِ الْمَظْلُومِ وَإِبْرَارِ الْمُقْسِمِ).

ترجمه: به عیادت مریض، اتباع جنازه، به جواب دادن عطسه کننده، جواب دعوت دهنده، سلام کردن و نصرت انسان مظلوم و نیکی به قسم خورنده.

درس بیست و سوم: خود داری از غیبت

صفحه:

وقت: چهار ساعت درسی.

اهداف درس

شاگردان باید:

- بدانند که غیبت برادر مسلمان حرام بوده و مانند خوردن گوشت آن است.
- فرق میان غیبت و تهمت را بفهمند.
- برای حرمت غیبت دلایل بیان کرده بتوانند.

دانش لازمی

دین مقدس اسلام از غیبت منع کرده و آن را گناه بزرگ و مثل خوردن گوشت برادر خود گفته است طوری که الله تعالی میفرماید: ﴿وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ﴾ سورة الحجرات آیه (۱۲).

ترجمه: و یکی از دیگری غیبت نه نماید، آیا هیچ یک از شما دوست دارد که گوشت برادر مرده خود را بخورد؟ و از خداوند پروا کنید، بی گمان خداوند بس توبه پذیر و مهربان است. و نیز پیامبر اکرم میفرماید: (أَتَدْرُونَ مَا الْغِيْبَةُ قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ قِيلَ أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ قَالَ إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدْ اغْتَابْتَهُ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهْتَهُ).

ترجمه: رسول الله فرمودند: آیا می دانید که غیبت چیست؟ گفتند الله و رسولش بهتر میدانند، آنحضرت گفت: برادرت را به آنچه که ناراحت میشود یاد کنی، گفته شد: آیا اگر آنچه میگویم در وجود برادر مان باشد! فرمودند اگر در وجود آن شخص آنچه میگویید باشد، آن غیبت است و اگر در وجود آن نباشد، تهمت است.

غیبت عمل نیک انسان را خراب میکند:

امام غزالی در کتابش احیاء علوم الدین آورده است که مردی نزد حسن بصری آمده و گفت: ای ابوسعید! فلان شخص از تو غیبت کرد، حسن بصری یک سبد خرما برایش آورد و گفت: نزد آن شخص ببر (که از من غیبت کرده) و به او بگو تو نیکی هایت را به ما عطا کردی در عوض، ما به تو خرما، عطا میکنیم.

هدف از داستان فوق، این است که کار دنیا سهل و آسان است ولی بعضی از مردم، نیکی هایشان را به دیگران، صدقه می‌دهند پس اگر حسودی به کسی حسدورزد و یا فرد مخالف و منحرفی، علیه تو صحبتی کند، نگران نباش بلکه آن را جزو حسنات خود به حساب آور و بدان که موسی گفت: خداوندا! از تو یک درخواست دارم، خداوند درحالیکه بهتر می‌دانست که چه می‌خواهد فرمود: آن درخواست چیست؟ موسی گفت: مردم را از زبان درازی بر من، جلوگیری کن، خداوند فرمود: سوگند به عزت و جلالم که این کار را در حق خودم، انجام نداده‌ام، من آنان را خلق کرده‌ام و روزی می‌دهم ولی آنها مرا دشنام می‌دهند و بد و بیراه می‌گویند.